

הליכי גירושין: חסע התלאות - עד מתי?

אלא אם כן תוכח כנות הבקשה. שוב, שתי הערכאות מוסמכות לדון בשאלה המסורה ללב - האם הבקשה הוגשה בכנות. שוב ערעורים, שוב בימ"ש עליון. חמש ערכאות. שנים על שנים, רק בשאלה מי ידון. לעיתים מדובר בענייני הילד, ועד שתקבל ההחלטה בענין הסמכות הנער כבר איננו נער.

עד אנה תוארך דרכם המייסרת של בני הזוג בשיטה הישראלית? להקלה על דרכם אציע למנף את רעיון "בית הדין המיוחד", שהיה נפוץ יותר בשנות השישים, ובו ישבו בהרכב אחד שני שופטי בימ"ש העליון ודיין אחד מבי"ד הגדול ודנו בסוגיות עקרוניות. במצב הנוכחי הרעוע של דיני המשפחה אין סיבה שלא להרחיב מוסד זה גם לסוגיית הסמכות והכנות. היה ויחלקו בית הדין הרבני ובית המשפט בשאלה זו היא תועבר לדיון בפני ההרכב המשותף. הרכב זה יחסוך את הריצה לערכאות הערעור, וכמובן יוסיף לכיבוד ההדדי בין הערכאות. החלטתו תחייב את שתי הערכאות. אילו יצליח המהלך, וכשהעת תבשיל, לא מן הנמנע כי יורחב המוסד גם לדיונים לגופו של ענין, ואז יחסוך הדבר גם את מרוץ הסמכויות.

ריכוז כל הסמכויות בבימ"ש למשפחה היה מהלך נכון ובריא, אך אין בו די. כעת יש לצמצם למינימום את פיצול הדיון בין הערכאה האזרחית לדתית, כדי שרעיון "משפחה אחת - ערכאה אחת" לא יהיה למס שפתיים.

יהסס בן זוגו לרוץ לבימ"ש ולהגיש שם את אותן התביעות ממש. זאת נוכח הלכה שקבעה כי לו יתברר בדיעבד שתביעת הגירושין אינה כנה - יאבד בית הדין את סמכותו, על אף שהתביעות הוגשו אליו בראשונה. לא אחת (איך לא?) נתקבלו החלטות סותרות: בית הדין קבע כי התביעה כנה, ובימ"ש - להיפך. על החלטות אלו הוגש ערעור הן בבי"ד הגדול והן בבימ"ש המחוזי. שוב התקבלו החלטות סותרות וצפויות, עד שלעיתים אף בימ"ש העליון נאלץ להתערב בענין. חמש ערכאות שונות, שנים על שנים, רק בשאלה מי ידון, כשעל הפרק משפחה מדממת ומתפוררת.

פסיקה שביקשה לעשות סדר קבעה כי בשאלה אם התביעה כנה מוסמך לדון הן בי"ד הרבני והן בימ"ש למשפחה, ומי שיחליט ראשון הוא שיקבע. אולם, כך המשכיה וקבעה הפסיקה, כל ערכאה יכולה לקבוע כי ההחלטה של "חברתה" ניתנה שלא כדין. שוב ערעור בבי"ד הגדול ובמחוזי, שוב בימ"ש העליון. חמש ערכאות, משך שנים, כסף נשפך כמים, רק בהקשה על הדלת בטרם הכניסה לטרקלין.

עם חקיקת חוק בימ"ש למשפחה הוסדרה גם "בקשה ליישוב סכסוך", האמורה להקנות סמכות לבימ"ש למשפחה. הלכה נוספת שניתנה לפני כשנה קבעה, כי גם אם קדמה בקשת יישוב סכסוך בבימ"ש למשפחה, אין בכך כדי להקנות סמכות לבימ"ש

בין הערכאות מנע מכל שופט ושופט את התמונה המשפחתית הכוללת, והקשה עליו ליתן פתרון מקיף. פיצול זה יצר גם כפל התדיינויות והאריך את דרכם של בני הזוג אלי סיום הסכסוך.

כדי לפתור את בעיית הפיצול מונתה וועדת שיינבוים. בשנת 1986 הוגשו המלצותיה תחת הכותרת: "משפחה אחת - שופט אחד". תשע שנים תמימות חלפו עד שהמחוקק עיבד ויישם ההמלצות. בסופו של דבר הוקם בימ"ש לענייני משפחה. כל הסמכויות הנוגעות למשפחה אחת רוכזו בידי שופט אחד, היושב בערכאה בעלת מאפיינים ייחודיים לסכסוך המשפחתי.

דא עקא, הפיצול בין בית הדין הרבני לבית משפט למשפחה נותר על כנו. לשתי הערכאות ישנה סמכות מקבילה לדון בכל הסוגיות הנלוות לגירושין. המבחן שיכריע איזו ערכאה תדון בפועל הוא מי הגיש קודם את התביעות - מרוץ הסמכויות. מרוץ זה מאיץ בבני הזוג למהר ולהגיש התביעה לערכאה הרצויה להם, ומונע מהם למצות את ניסיונות הפיוס ביניהם. לו היה נזקו של הפיצול מסתכם בכך - החרשתי. אלא שפסיקותיו של בג"צ במהלך השנים, שבאו בעיקרן לצמצם את סמכותו של בית הדין, הלכו והאריכו את דרכם של בני הזוג המתדיינים.

כך, על אף שבן הזוג האחד קדם והגיש תביעת גירושין בבי"ד הרבני וכךך לה את שאר הסוגיות, לא

ד"ר יצחק כהן*

יום כ בסיון תש"ע (2/6/10), מינה שר המשפטים וועדה לבחינת סוגיית "מירוץ הסמכויות" בין בתי הדין הרבניים ובתי המשפט לענייני משפחה. להלן, אבהיר את הבעיה ואף אציע לה פתרון, אותו, בין היתר, הצעתי, בפני הוועדה.

עד לשנת 1995 נוהלו הליכי גירושין של אותה משפחה בכמה ערכאות: בית הדין הרבני עסק בגירושין גופם, ולעיתים גם בסוגיות הנלוות לגירושין, בימ"ש שלום עסק בענייני חזקה בדירת המגורים, בימ"ש לנוער עסק בענייני הקטינים, ובימ"ש מחוזי עסק בכל השאר. פיצול זה

* הכותב הוא מרצה בכיר לדיני משפחה ירושה, הקריה האקדמית אונו.